

URZĄD WOJEWÓDZKI W SZCZECINIE
INSTYTUT BADAŃ SYSTEMOWYCH
Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Szczecinie

**MODELOWANIE ORGANIZACJI
I SYSTEMY INFORMATYCZNE
W GOSPODARCE REGIONU**

Szczecin 1993

**MODELOWANIE ORGANIZACJI
I SYSTEMY INFORMATYCZNE
W GOSPODARCE REGIONU**

Praca pod redakcją
Prof. dr hab. Zygmunta DOWGIAŁŁO

Szczecin 1993

Publikacja zawiera referaty i doniesienia przygotowane na ogólnopolską konferencję zorganizowaną przez Urząd Wojewódzki w Szczecinie i Instytut Badań Systemowych PAN, Oddział w Szczecinie

Wykonano z oryginałów tekstowych dostarczonych przez autorów referatów

Publikacja finansowana ze środków Biura ds. Administracji Publicznej Urzędu Rady Ministrów

ISBN 83 - 85847 - 20 - 0

42846

DRUK ZAKŁAD POLIGRAFICZNY
ul. Ku Stajcu 97, 71-046 SZCZECIN tel. 759-04

IDENTYFIKACJA CZYNNIKÓW I OBSZARÓW WZROSTU I ROZWOJU GOSPODARCZEGO RESTRUKTURYZOWANYCH GMIN

Badania przeprowadzono w gminach o niskim i wysokim wskaźniku urbanizacji. Analiza dotyczyła inwentaryzacji lokalnego potencjału przedsiębiorczości i identyfikacji czynników odpowiedzialnych za wzrost ekonomiczny gospodarstw rolnych i wiejskiego small businessu.

Oceniano również infrastrukturę gospodarczą, w tym organizacyjną i tak zwaną *menedżerską*, ponieważ indukowanie i generowanie wzrostu następuje nie tylko przez kapitał i technologie, ale także przez doradztwo, *żywe wzorce* i bezpośrednie oddziaływanie firm.

Analizowano także stopień realizacji istotnych celów restrukturyzacji, takich jak:

- odbudowa wsi jako ośrodków życia i aktywności gospodarczej i społecznej, a w następnej kolejności jako ośrodków produkcji rolniczej,
- restrukturyzacja infrastruktury gospodarczej gmin, w tym prywatyzacja firm przetwórczych i handlowych, stanowiących lokalne ośrodki wzrostu i koncentracji kapitału,
- przekształcenia i prywatyzacja dużych przedsiębiorstw rolnych.

Prywatyzacja powinna uruchomić przedsiębiorczość i aktywność rynkową ludności wiejskiej, umożliwić powiększanie areału gospodarstw, a

także przejęcie udziałów w prywatyzowanych przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego. Zjawiska te wystąpiły w ograniczonym zakresie.

Czynniki najsilniej generujące wzrost gospodarczy, takie jak kapitał, innowacje i technologie znajdują się w niedoborze. Czynnikiem decydującym o recesji jest malejący popyt na żywność i znaczny koszt kredytu.

W gminach o niskim stopniu urbanizacji i słabo rozbudowanej infrastrukturze gospodarczej brakuje formalnych ośrodków wzrostu a więc aktywnych gospodarczo firm, zdolnych do integracji i koncentracji kapitału. Brakuje również lokalnych elit, odpowiedzialnych za przekształcenia i rozwój oraz zdolnych organizacyjnie i finansowo wspierać te przekształcenia.

Wyodrębniono potencjalnie obszary wzrostu o charakterze produkcyjnym (nieznaczna ilość towarów pochodzenia rolniczego i usług). W gminach słabo zurbanizowanych obejmują one tylko produkcję rolniczą, przy bardzo słabo rozwiniętym przetwórstwie i handlu. Następuje w nich *odpływ* kapitału, który nie powraca i nie aktywizuje lokalnego rynku. Jedynie spółdzielnie mleczarskie i małe masarnie przeciwdziałają odpływowi kapitału. Ale i w tym zakresie zdolności produkcyjne rolnictwa są wykorzystane zaledwie w 50 - 60%. Pozostający w gminach przychód za artykuły rolne, także w znacznej części odpływa z gminy w formie opłat za artykuły konsumpcyjne i środki produkcji.

W efekcie gminy "biedne" stają się jeszcze biedniejsze a wzrastające bezrobocie nie znajduje przeciwdziałania w lokalnej aktywności.

Brakuje w badanych gminach organizacyjnych struktur samorządowych, takich jak: izby rolne, związki producentów, spółdzielnie zaopatrzenia i zbytu, kasy spółdzielcze - zdolnych do realizacji w oparciu o własne zaplecze organizacyjne i materiałowe - doraźnych i strategicznych celów społeczności.

Prywatyzacja ma charakter przypadkowy i nie wywołuje skutków restrukturyzacji systemowej. Z "chaosu" ekonomicznego, jaki stanowi gmina i region "wyjmowane" są poszczególne przedsiębiorstwa (przede wszystkim rolne) i poddawane są ogólnie przekształceniom a następnie "wkładane" z powrotem do układu o nieuporządkowanej infrastrukturze. Proces ten następuje bez większego zaangażowania rolników i samorządu.

Badania wykazują, iż przy niedoborze lokalnego potencjału sprawczego, w gminach o niskim poziomie urbanizacji i aktywności gospodarczej, impuls w indukowaniu procesu transformacji musi wyjść od państwa. Winien mieć jednak charakter systemowy, uwzględniający nadrzędne interesy lokanych społeczności. Proces ten, co jest istotne, musi być sfinansowany przez efektywniejszych uczestników rynku żywnościowego, takich jak: banki, przemysł spożywczy, handel a przede wszystkim przez samych rolników, którzy pomimo braku wolnego kapitału muszą znaleźć środki na koncentrowanie i tworzenie lokalnego kapitału (kapitału "z niczego" i z kapitalizacji przyszłych dochodów), aby przekroczyć barierę *progu kapitałowego*, umożliwiającą uruchomienie procesu.

Te warunki spełnia zaledwie 15-20% właścicieli gospodarstw i miejscowego small businessu. Brak wyraźnego popytu na ziemię wynika także z obawy rolników przed ryzykiem przeinwestowania a następnie utraty płynności finansowej.

Oddziaływanie to musi być skierowane na:

- modernizację i uporządkowanie instrumentów i procedur oddziaływania,
- wdrażanie podejścia systemowego, wymagającego traktowania gospodarki gminy jako otwartej całości, z uwzględnieniem zależności i oddziaływań wewnętrznych i zewnętrznych,

- restrukturyzację infrastruktury gospodarczej gminy, równoległe z prywatyzacją firm przetwórczych i handlowych.

W gminach o niskim poziomie urbanizacji jedyną branżą generującą dochody jest rolnictwo. Dlatego też restrukturyzacja infrastruktury w gminach dotyczy w pierwszym rzędzie obsługi rolnictwa, w tym prywatyzacji firm przetwórczych i handlowych - aby tworzyć lokalne ośrodki wzrostu, i aby przeciwdziałać "wysysaniu" pieniądza z gminy.

Literatura

1. Die Deutsch-polnischen Grenzgebiete als regionalpolitisches Problem, Fridrich Ebert Stiftung, 1992.
2. Góralczyk J.: *Szanse rolnictwa w gospodarce rynkowej*, Warszawa 1992.
3. Kamiński Wł., Zawadzki Wł.: *Infrastruktura a rozwój wsi i rolnictwa*, Warszawa 1992.
4. *Przegląd statystyczny województw północno-zachodnich*, Nr 1, Szczecin 1993, PTE.
5. Praca zbiorowa *Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich na obszarach przygranicznych*, IRWIR - Fundacja im. F.Eborka.

IBS

42846